

חיות מחול

לשמוע | לראות | לחשוב

פודקאסט על מחול עכשווי בישראל

איריס לנה וילי נתיב

<https://www.hayotmahol.com/home>

יוסי ברג ועודד גרף –

כוריאוגרפיה של שכבות

תמליל פרק 9

סדרת 'כוריאוגרפיה מדברים' על חומר תנועתי והתהליך הכוריאוגרפי

מגיב: ד"ר ארז מעין שלו

בהשתתפות

יוסי ברג ועודד גרף אמנים, כוריאוגרפים, רקדנים, מייסדים ומנהלים אמנותיים של Yossi Berg &

Oded Graf Dance Theatre

ד"ר ארז מעין שלו מנהל אמנותי שותף בתיאטרון תמונע, חוקר, מרצה ויוצר רב-תחומי. שימש כמנהל אמנותי של פסטיבלים רבים, ביניהם פסטיבל אינטימדאנס בשנים 2017-2018, וב-2021, ובשנתיים האחרונות את פסטיבל א-ז'אנר, ופסטיבל תמונע

ההקלטות נערכו בשנת 2022

תמליל: עידו צרפתי

נוסח ציטוט:

(שם הדובר) שם משפחה, שם פרטי. (2022).

יוסי ברג ועודד גרף – כוריאוגרפיה של שכבות [תמליל פרק 9]. בתוך: **חיות מחול** ילי נתיב ואיריס לנה

אליס סד יס, אליס סד יס! אליס סד יס! – ארבעה גברי אלפא צועקים בקצב מודגש, בחליפות שחורות

ובמסכות האבקות מקסיקנית צבעוניות ומאיימות: אליס סד יס! [Alice said Yes]

על הבמה מונח צבי ענק, פוחלץ אמיתי – ארכיטיפ גברי של ציד ובשר, והם – יוסי ברג, עודד גרף,

אופיר יודלביץ והלל קוגן, במבנה של חצי מעגל, צועדים בצעדים חייליים, קדימה ואחורה, מפגינים

כוח ואחדות, טופחים לעצמם בחוזקה על החזה וצועקים – ממש קלישאה של גבריות. הלל קוגן מספר

בפאתוס על הגבריות המושלמת שבה הם חיים בהרמוניה עם הטבע, ו- צופים בפורנו.

ואז המעשייה נמשכת, על הצעדים והטפיחות, מספרת על יום רגיל שבו נערה יפהפייה עוברת ליד ביתם

על אופניים אדומים – היא מין הכלאה של כיפה אדומה שהלכה לאיבוד ביער, ואליס בארץ הפלאות.

הם מזמינים אותה לביתם והיא נעתרת להזמנתם. אליס סד יס! הם קוראים בקול במקהלה עשרות פעמים

– יס, יס, יס, יס! – צועדים בתהלוכה מסביב לבמה – בקצב אחיד, זוחלים על גחונם בזחילה

קרבית, נאספים מסביב לצבי – יס יס יס יס! וגם הצבי מניד בראשו באותו קצב. הם חוגגים את היענותה

של אליס להזמנתם, בהתפרצות משולחת רסן, קומית, של מחוות גבריות מוגזמות, מדימויים של תרבות

גבוהה ותרבות פופולרית.

אבל! – לט מי גו. פליז לט מי גו. – ווי דונט לט יו גו.

בהדרגה מתברר שאליס אולי לא הסכימה; אחד מהם הוא פתאום היא, אליס, והם אוחזים בו-בה ומושכים אותו, והוא מסתובב, מסתחרר עד לקצה הבמה וצורח אאאאאאאאאא! ואז שקט. פתאום יש ספק. מקהלה מצמררת של יס, נו, כן? לא? כן? לא? – יש הבדל בין הגרסאות! המקהלה מצטמצמת לדואט של יוסי ברג והלל קוגן, שקופצים אחד מול השני, במרכז הבמה, במרכז אלומת האור, נחבטים זה אל זה בחזה ברפיטטיביות, כשאחד מהם צועק: כן, ואחד צועק: לא. החבטות מאיצות, הקפיצות הולכות ומתפרעות: והטקסט משתנה-מתחלף – יס נו, יס נו; לאב מי..., וולף, .. איי אם א מן..., מור..., מאני..., פאואר... הם צועקים וקופצים שוב ושוב ושוב; והאירוח של אליס מסתבר כסצנה של אלימות ואונס, שאנחנו צופים בה בבעתה. זה היה תיאור של החלק האמצעי בעבודה *גברים, אליס באך והצבי* של יוסי ברג ועודד גרף משנת 2009.

התיאור מבוסס על ביקורת שכתב עמרי הרצוג, בעיתון 'הארץ', ב-20 באוקטובר 2009. את הטריילר של העבודה אפשר לראות באתר הפודקאסט שלנו – 'חיות מחול'. ילי: זה הפרק הרביעי בסדרה 'כוריאוגרפים מדברים'. בפרק הקודם שוחחנו עם אורי שפיר. דיברנו על יצירת מחול כדבר חי, וגם על איך אפשר למרוד בכוריאוגרפיה. בפרק הזה אנחנו משוחחות עם יוסי ברג ועודד גרף. כשאמרנו להם שנושא הפרק הוא חומר תנועתי, עודד אמר: המילה הראשונה שעולה לי היא **עוגן**.

אתם מאזינים ל'חיות מחול' – פודקאסט על המחול העכשווי בישראל. 'חיות מחול' עם איריס לנה וילי נתיב. והפעם, הפרק בסדרה 'כוריאוגרפים מדברים', יוסי ברג ועודד גרף, אמנים, כוריאוגרפים, רקדנים, מנהלים אמנותיים ומייסדים של להקת המחול הבינלאומית Yossi Berg & Oded Graf Dance Theatre. על פרק זה יגיב ד"ר ארז מעין שלו, מנהל אמנותי שותף בתיאטרון תמונע, חוקר, מרצה ויוצר רב-תחומי.

עוד משתתפים בסדרה: איריס ארז, תמיר גינץ, אורי שפיר, ענת דניאלי, עמנואל גת, נעה ורטהיים ורינה ורטהיים-קורן, מאי זרחי, יורם כרמי, רותם תש"ח, אמיר קולבן, נעה דר, ענת שמגר, אוהד נהרין.

איריס: היי ילי

ילי: אהלן איריס

איריס: בסתיו 2021 יצאנו לפגוש יוצרות ויוצרי מחול לדבר איתם על פרקטיקות כוריאוגרפיות. פגשנו אותם בסטודיואים, בבתים ובזום. שאלנו אותם מהו חומר תנועתי עבורם ואיך הם חושבים על הקשר בין הגוף הרוקד והתנועה.

ילי: המוטיבציה נבעה מסקרנות להבין תהליכי עבודה כוריאוגרפיים עכשוויים. רצינו להיכנס אל "מתחת למכסה המנוע" של התהליך היצירתי: להיכנס לסטודיו ובעיקר לראש של היוצרים ולשמע מהם על הפרקטיס: על אופני הפעולה הייחודיים להם ועל מנגנוני היצירה. עניין אותנו לדבר על הדבר שבמעט ואינו מדובר – על התחלות ועל ההפקה הראשונית של חומרי העבודה, ועל איך מחשבות ורעיונות מתרגמים לגוף, לתנועה ולפרקטיקות עבודה.

איריס: מצאנו מודלים שונים באמצעותם מתייחסים יוצרי המחול לחומר תנועתי, ושכל אחד ואחת מהם מדבר על זה קצת אחרת; אבל המשותף להם הוא שכולם מדברים על הגוף כמדיום של המחול, המקור, והמשאב של החומר התנועתי. וכולם מדברים על הרקדנים, על גוף הרקדנים, ועל המפגש עם הגופים של הרקדנים, כעל מקום מרכזי בתהליכי ההפקה של חומר תנועתי. מכאן עלו שאלות על מקומם של הרקדנים – האם הם מבצעים? פרשנים? שותפים יוצרים? ואיזה תוקף ומקום יש להם כאנשים, כבני אדם, סובייקטים, בתהליך היצירה הכוריאוגרפי?

ילי: השאלות האלו מובילות באופן בלתי נמנע למחשבות על יחסי הכוח בין היוצרים לרקדנים, ועל היררכיות וסמכות בתהליכי העבודה, ומובילות את השיחה לסוגיה נוספת, והיא הביצוע; או במילים אחרות: איך פוגש החומר התנועתי את הגופים הפרטיקולריים של הרקדנים המבצעים' ומה המשמעות של המפגש הזה לתהליך הכוריאוגרפי .

להיכנס מתחת למכסה המנוע, אמרנו ?

איריס: אנחנו בביתם של עודד גרף ויוסי ברג בתל אביב. היי יוסי עודד.

מה הדבר הראשון שאתם חושבים עליו כשאומרים חומר תנועתי?

עודד: המילה הראשונה שעולה לי היא "עוגן", שהחומר התנועתי הוא תמיד איזשהו בסיס שאנחנו חוזרים אליו בזמן תהליך יצירה, בזמן ההופעה עצמה, אני מרגיש שתמיד החומרים התנועתיים קשורים לכל האלמנטים האחרים – אם זה טקסטים, אם זה שירה, אם תאורה, תלבושות – הכול כאילו איכשהו מחובר לזה באיזה נימים, לדבר הזה, שקראת לו "חומר תנועתי", אבל אולי הוא יותר מזה בעבודה. יוסי: אני מסכים איתך לגבי זה שזה משהו ראשוני להתחיל איתו, גם אם העבודה מתעסקת בהרבה נושאים קונספטואליים, יש משהו בבסיס – זה החומר התנועתי, במירכאות, שאם אני אתרגם את זה לדבר הכי פשוט, זה כמו להמציא קומבינציה, ממש כשחושבים כמו בסדנא, כמו בשיעור. הדבר הכי ראשוני. אבל יש משהו בלהמציא משפט תנועתי שהוא יכול להיות באמת איזה גרעין שנסתמך עליו, ולא משנה אם אחרי זה יהיו לו הרבה פיצולים בתהליך – הוא משהו שאפשר כמו להישען עליו – הוא כמו מגנט פנימי כזה, מרכזי, שסביבו נבנות שכבות.

עודד: אמרת מגנט, והמילה שפתאום עלתה לי זה מצפן. אני מרגיש שזה מכוון אותנו בכל עבודה לראות איפה אנחנו נמצאים מבחינת החקירה שלנו – האם בא לנו לחזור אחורה? האם יש איזה חיפוש חדש שמעניין אותי? אני מרגיש שהרבה פעמים הוא קצת מגלה את עצמו לעבודה, כלומר אני הרבה פעמים יוצר בשלבים הראשונים של היצירה את החומרים התנועתיים ממקומות מאוד אינטואיטיביים, וקצת מסתכל עליהם ורואה מה מעניין אותי באותה התקופה, ממה אני מושפע, ממה אני לקחתי השראה, מה מסתחרר לי במוח ובגוף. ואני מרגיש שאני מנסה ממש לשים לב לזה ולהקשיב לזה, ומתוך זה, הרבה פעמים יוצאות תמות או יוצאת איזו אסתטיקה או יוצאת איזו פילוסופיה קטנה שמעניין אותנו להתעסק בה.

יוסי: רק אפילו ההתבוננות כל פעם בעבודה הקודמת, מה החומר התנועתי היה, ואיך אנחנו רוצים להתייחס אליו – אנחנו מדברים אותו ומפרקים אותו, ואז מזה כבר יש חומר חדש לצאת אליו, בהתבוננות על מה שכבר עשינו; איך אנחנו רוצים לשכלל, מה זה הדבר הזה? זה להשתמש בדברים מסוימים יותר? בדברים אחרים פחות? – יש הרבה אפיונים לחומר התנועתי שכבר נוצר, ואז עצם ההתייחסות שלנו אליו, מייצרת כבר איזו קרקע לפתח משהו חדש, כי זה ביחס ל[משהו].

איריס: אני רוצה להבין, אתם מגדירים עכשיו איזשהו מודל עבודה שאומר שמתוך הגוף שלכם, במצב ובזמן ספציפי, יוצא חומר תנועתי שאתם מסתכלים עליו, ועליו מתלבשות השכבות האחרות, זה נכון לומר? הבנתי?

עודד: המילה שאנחנו משתמשים בה יותר הרבה פעמים היא "צביעה" גם. כלומר, באמת לקחת את הדברים האלה שנוצרים הרבה פעמים בשלבים המוקדמים, אפילו לפני שרקדנים נכנסים איתנו לסטודיו, מתוך מקומות מאוד אינטואיטיביים, הרבה פעמים, בין המטבח לסלון, בים, בטבע, סתם ברגע של השראה בחוץ או אחרי איזו חזרה אחרת, פתאום מתחילים להיווצר איזה די.אנ.איים קטנים של משהו חדש - לפעמים אני אומר אולי זה יהיה לשיעורים שאני מלמד, ואולי זה באמת יהיה ליצירה הבאה, ואולי הם ילכו לפח, מה שהרבה פעמים גם קורה - לבית הקברות של החומרים התנועתיים <צוחקת>. ואחרי זה, כשנכנסים לסטודיו, פתאום אני מתחיל לאסוף את מה שבאמת נראה לי בעל ערך וחשוב, ומסתכל על זה, וכשמכניסים את זה לסטודיו, הרבה פעמים זה ממש "נצבע" - המילה "נצבע" עולה לי. באמת פתאום מקבל קונטקסט חדש עם המוזיקה או עם רקדנים אחרים, או בכלל פתאום הופך להיות פרטנרינג.

יוסי: זאת נקודה מעניינת, כי באמת ברגע שזה פוגש גוף אחר משלנו, וברגע שזה פוגש כמה גופות יחד - יש לנו הרבה עניין בפרטנרינג ובמגע, אז, זה גם כן נורא משפיע על החומר התנועתי בסופו של דבר. ברגע שהחומר התנועתי פוגש אביזרים שאנחנו אוהבים להשתמש בהם, זה גם כן מייצר איזה משהו חדש.

איריס: אתם מסמנים את הגוף כאתר הראשוני של העבודה...

עודד: יש כמה מוקדים; זה יכול להיות הגוף, ולא רק סתם הגוף - זה גם החומר התנועתי שהוא מאוד משמעותי עבורנו עדיין - אני אומר עדיין, כי הרבה פעמים כוריאוגרפים מתרחקים מהמקום הזה, ואני מרגיש שאני באופן אישי מאוד מחובר ליצירה של תנועות, ויצירה של פילוסופיות קטנות דרך כוריאוגרפיות קטנות שעדיין עוברות דרך הגוף שלי. אני לא יודע אם אני אפרד מזה בעתיד, אבל ברגע זה ממש מרכיב הכרחי, אבל יש גם אתרים אחרים, כן יכולה להיכנס פתאום מוזיקה שאנחנו יודעים שהיא הולכת להיות מרכיב מרכזי, או טקסט שנורא חשוב לנו. אנחנו יושבים פה ליד הספר של חזי לסקלי - פתאום איזה שיר שלו יכול להיות נגיד...

יוסי: אבל אולי כדאי להדגיש את זה, כי גם טקסט, שזה מרכיב מרכזי בעבודות שלנו, הוא גם כן חומר תנועתי, והוא גם כן עובר דרך הגוף, הרי טקסט לא יכול לקבל ביטוי בלי הגוף. פשוט באמת, אחד המוקדים, כמו שאמרתי "הראשוניים", זו הקומבינציה או איך שלא נקרא לזה, אבל במקביל קורים

הרבה מוקדים אחרים שהם גם כן חשובים – אנחנו פשוט נותנים להכול לקרות יחד, וכל פעם מתמקדים במוקד אחר, בזמן תחילת התהליך. ואז, כשאנחנו רוצים לחזור לאיזה משהו להסתמך אליו, אנחנו חוזרים לגוף, במקביל לשאר המוקדים.

איריס: אני רוצה לשאול שאלות גסות. כשאתה מדבר על קומבינציה, אתה מדבר על קומבינציה במובן ה-old way שלה? כלומר, יש סט של תנועות שחוזרים עליו, ואתם מלמדים אותו את הרקדנים בדרך חיקוי? יש דבר כזה? זה נכון המתודה הזאת?

יוסי: גם. גם המתודה הזאת, לא רק. זה רק משהו ראשוני בכלל לצאת ממנו. כי עוד פעם, כשמסתכלים על תנועות, אז אני יכול להעביר את זה לגוף אחר, והגוף הזה, אני מסתכל ואני אומר: אוקיי, זה נראה אותו דבר? זה אחר? לאן אני רוצה לקחת את זה? אני נותן לרקדן לפתח את זה, אני מפתח עם רקדן משהו, אני לוקח את הרקדן <ומצטרף רקדן אחר – זה נהיה משהו אחר, אז זה כמו גרעין להתחיל ממנו, כדי לא להיות באיזה ריק של – ממה אני אתחיל, מה אני אעשה? – כי תמיד יש את הוואקום הזה. עודד: אני לא חושב שזה נועד כדי למנוע ריק. אני מרגיש שזו ממש יציאה אותנטית מהגוף שלי. קודם כל, זה דבר שהוא קונסטנט; עכשיו אנחנו לא בתהליך היצירה, אתמול הייתי בים, במתקנים שם, ופתאום יצאה לי פראזה. כאילו, אין לי מושג לאן היא תלך, אבל היא יצאה והיא הייתה צריכה לצאת, ואני שם אותה, ולפעמים רושם לי את שתי התנועות הראשונות כדי לזכור, או מצלם את זה איריס: רושם בכתב? במחברת? ... (מדברים) איפה המחברות?

יוסי: כן

עודד: או פשוט זוכר את זה כאיזה מספר. ואני מרגיש שזה איזשהו משהו רציף, זה יוצא ממני, כמו שרבוט של צייר, לא יודע. לפעמים, שוב פעם – אין לי מה לעשות עם זה. גם הרבה פעמים בתהליכי יצירה אנחנו בכלל לא מלמדים את הרקדנים את החומרים התנועתיים האלה.

יוסי: נכון

עודד: כן יכול להיות שאני אשתמש בהם אם אני רוקד בפנים. יכול להיות שאשתמש באיזה משהו, או כן יכול להיות שאני אראה את זה לרקדנים.

יוסי: זה קשור לזה שאנחנו מלמדים, אז אולי גם יש איזה משהו טבעי בזה שאנחנו מלמדים בהרבה מקומות בארץ ובחו"ל, שאנחנו רגילים שיש תמיד איזו קומבינציה חדשה שאנחנו רוצים ללמד, אנחנו לא רוצים לחזור על אותו הדבר.

איריס: אתם צייד תנועות

יוסי: צייד תנועות

עודד: זה לא רק צייד תנועות – אני מרגיש שזה לא רק התנועה, זה גם המטא, הרצף התנועתי מעניין אותי. כן, הפראזה ה-old school אני ממש מרגיש שהיא מחזיקה בתוכה איזושהי פילוסופיה, איזושהו די.אן.איי שגם תופס את רוח התקופה עבורי. אני הרבה פעמים מרגיש לינקים מטורפים; כאילו, "וואי, זה ממש עניין אותי לפני עשר שנים נגיד..." , סתם אני אומר בתיאור גס: תנועות קטנות ומהירות רק של הידיים, או רק מעברי משקל שמשפיעים בצורה גלית על חלק הגוף העליון, ופתאום אני מזהה את זה, ואני מרגיש שזה יוצא, וכן, כמו "לובד" אותם, כמו איזה "צייד רצפים".

יוסי: נראה לי "צייד תנועות" זה טריקי – צייד זה נשמע לי כאילו לצוד משהו בחוץ, והרבה פעמים אני מרגיש שזה לצוד בפנים, כי זה כן עובר דרך הגוף שלנו. בסופו של דבר, כל אחד מאיתנו מגיע עם איזה רצף – אנחנו כל הזמן בפינג-פונג של להראות אחד לשני – אז זה חייב לעבור דרכנו, כדי להבין את המהות של הדבר הזה.

איריס: האם אתם יכולים להגדיר את השפה התנועתית שיש לכם. יש איזושהי שפה כשמדברים על 'יוסי ועודד', יש משהו מזהה?

יוסי: זה תמיד מפתיע אותי...

איריס: אני שואלת. זאת שאלה בעצם: יש שפה?

עודד: אני אענה על זה – אני חושב שהמילה "שפה" היא מטאפורה טובה, אבל היא לא מדויקת, כי אני חושב שבאמת שפה אמורה לקודד המון המון דברים – אני לא בטוח שהחומרים התנועתיים שלנו מקודדים לצורך העניין משהו אחר, או תופסים דברים בעולם, שזו ההגדרה של שפה. זו מטאפורה יפה, ואני כן יכול לזהות פקטורים או די.אן.איי שחוזרים על עצמם, גם אם אנחנו לחלוטין מרגישים שאנחנו משתנים לגמרי בכל עבודה, עדיין אני יכול לזהות חיבורים בין עבודת הפרטנרינג, לבין חומרים מעבודה לפני חמש עשרה שנה, לבין חומרים שקיימים היום.

יוסי: נראה לי שאני יודע להגיד משהו, שהשפה מבחינתי היא לאו דווקא ביטוי של שפה תנועתית, שזו כאילו הקלישאה של איך שאני חושב כששואלים אותי <על> שפה תנועתית: "אה... השפה של התנועות", שפה מבחינתי, זה השימוש בטקסט והשילוב שלו עם הגוף.

איריס: המרכיבים

יוסי: והמרכיבים והתודעה - זו מבחינתי שפה, ולא במובן הקלישאתי של איך זדים, אלא הפילוסופיה של העבודה - זו שפה מבחינתי.

איריס: המכלול

עודד: המכלול - איך שאני משתמש באופן שבו אני משתמש בטקסט ותנועה ביחס לדברים, והאופן שאני אומר סבטקסט - זו שפה, לאו דווקא במובן של "אה, הוא זז בדרך כזאת".

עודד: אני מאוד נהנה לחשוב אפילו על הרעיון הזה - ממש על החומר התנועתי. כלומר, כן, אני יכול להתחבר באמת לשפה בין מרכיבי הבמה השונים; בין העבודה שלנו עם טקסט לבין העבודה עם הגוף לבין העבודה עם התאורה, לבין העבודה עם התלבושות, לבין העבודה עם הרקדנים. אבל באמת, ממש מעניין אותי בשיחה, המשקפיים האלה שממש פנימה אל תוך החומר התנועתי, ואיך אפשר להגדיר את הדבר הזה ומה הוא מחזיק בתוכו - כמה אמיתות או מרכיבי אישיות, וכמה מהם קשורים לפסיכולוגיה שלי, וכמה מהם קשורים לדיאלוג ביני ובין יוסי, וכמה זה קשור באותה תקופה לרקדנים שאני עובד איתם, או לחוויות חיים שעברתי.

איריס: אני חושבת שזה גם מה שמעניין את ילי ואותי - הניסיון הזה לתפוס את הדבר החמקמק הזה

עודד: "החומר האפל"

איריס: החומר האפל. אז כל השאלות האלה הן שאלות היקף כאלה שמנסות לקלוע לתוך הדבר הזה שאי אפשר - מאוד מאוד קשה להגיד אותו, ובכוונה חלק מהשאלות הן שאלות פתוחות בשביל להתמודד עם הסוגיה - לא כדי לפתור אותה.

מעניין, כי גם אפשר להתייחס לזה בתוך רצף היסטורי. נגיד, יוסי בא מבת-שבע, ומה טמון/טבוע על הגוף שלך?

יוסי: כל הדברים שבאתי מהם טמונים בי; הסרטים שראיתי, האנשים שפגשתי, חוויות חיים

איריס: כוריאוגרפים שעבדת איתם, הלימודים שלך

יוסי: כוריאוגרפים שעבדתי איתם, הלימודים - הכול: זה שאני שוחה בים זה קשור, זה שאני עושה טרקים זה קשור - כל חוויה כזאת מבחינתי מעצבת. שלמדתי טיפול - זה הכל מתבטא ואני גם רואה איך אני מבטא את זה באיך אני בסטודיו? באיזה דברים אני יוצר? באיך אני מתייחס לאנשים? - הדברים

האלה מבחינתי הם חלק משפה. אם מדברים על שפה, זה מבחינתי חלק משפה. החומר התנועתי בסופו של דבר גם בא מהמקומות האלה.

אתה צריך לבוא עם "משהו", כי בתוך הדבר הזה שהוא לא נודע, צריך כן להבין על מה אנחנו עובדים ולמה אנחנו עושים את זה. אז צריך איכשהו למצוא עוגנים של בהירות איריס: זה מדהים, כי התחלנו מהמילה "עוגן" – זו הייתה המילה הראשונה שלך יוסי: כן, נכון.

איריס: שחומר תנועתי זה עוגן יוסי: נכון.

איריס: זה מתחבר למקום הזה, שבשמישהו נכנס לסטודיו אין כלום, יש רק את הגוף שלו. יוסי: זה נכון ולא נכון. כי נכון, אין כלום, אבל יש הרבה גם כן; האופן שבו אתה בוחר להתייחס עם הגוף שלך לחלל, האופן שבו אתה רוצה לראות את החלל שאתה נמצא בו, ואיך הוא נותן לך השראה או חוסר השראה. אז זה כמו מדיטציה. להיות כלום, אבל יש גם הרבה כי עולה כל הזמן – אנחנו כל הזמן מלאים במחשבות ורצונות של "לעשות משהו"; "אבל לא, אני רוצה לעבוד לא כמו שעשיתי בעבודה הזאת, משהו אחר" – אז ה"כלום" הזה מלא באינפורמציה מבעבעת עודד: וזה מאוד מעניין שבאמת – תקחי כל/המון כוריאוגרפים, תשימי באמת רק את הגוף שלהם בסטודיו, יצאו דברים נורא נורא שונים, ועוד יותר מזה – מוסכמות נורא נורא שונות של "איך להתחיל לעבוד?" ו"מה זה בכלל יצירה?" ו"מאיפה מתחילים?" – זה נורא מעניין כי זה הכל במוח הרי אצלנו – זה גוף באמת בסטודיו – גוף בחלל ריק. אה..

איריס: מוח? גוף?

יוסי: נשמע כמו Body Land

עודד יוסי: גם וגם. לגוף גם כן יש... גם למפרקים יש מוח. יש מוח מפרקי. עודד: עוד משהו קטן שעולה לי זה שחלק מהשיחה יש לי נקר בראש שאומר: "אבל את מי בעצם זה מעניין, חוץ מחבורת רקדנים שאולי יתעניינו בזה?" אבל – כמעט כל הופעה, החברים או האנשים שאני מכיר, הדבר הראשון שהם שואלים אותי זה "איך בניתם את כל התנועות?", ו"איך אתם זוכרים את כל התנועות?" – השאלות מופנות לחומר התנועתי, הרבה פעמים – דבר ראשון! איריס: וואלה!

יוסי ועודד: עם כל קהל! עם כל קהל! "איך אתם זוכרים את התנועות"?

איריס: אתם עושים חימום בבוקר? יש דבר כזה חימום?

יוסי: על כל עבודה יהיה משהו אחר לענות. יש עבודות שנגיד אני העברתי חימום או עודד העביר חימום – אז זה יכול להיות או חימום של אימפרוביזציה או חימום של יוגה. הייתה תקופה שנפצתי ואני זוכר שחזרתי עם כל מיני תרגילים כאלה שלי נראו הכי מוזרים, אבל פתאום על רקדנים "וואו, זה עובד עליהם", וזה היה מדהים כי הרגשתי שזה יכול לעבוד פתאום, הדברים שמצאתי מהגוף הפצוע. יש תקופה כמו התקופה היותר אחרונה שאנחנו עושים חימום יותר אישי.

עודד: זה מאוד תלוי בצורך של הקבוצה, ויש פעמים שאנשים ממש מרגישים רגע שצריך דווקא את הזמן של הלבד כל אחד בבוקר, ויש קבוצות שדווקא ממש אומרות: "בא לכם לעשות לנו חימום?" – אנחנו צריכים את זה", או "צריכים איזה משהו שמאחד אותנו בבוקר" – אני מרגיש שאני די גמיש – אני מרגיש שאני לא חייב את הקבוצה הזאת בבוקר, או לחמם... בדרך כלל אנחנו עובדים עם אנשים שאני מאוד סומך עליהם, שהם מספיק קשובים לגוף והם ידאגו לו.

יוסי: חלקם מגיעים משיעורים או פרויקטים אחרים כבר חמים. הייתה תקופה שנגיד עשינו אני זוכר שכל אחד בקבוצה ביקשנו ממנו להעביר חימום – איזה שהוא רוצה, ואז היינו מתדיינים איזה בא לנו, אז זה היה נחמד כזה, פתאום היה "רצפה" והיה יותר היפ הופ וקפיצה בחבל – היו כל מיני דברים...

איריס: קפיצה בחבל!

עודד: תמיד אני מרגיש שיש בזה מצד אחד משהו מאוד מאוד יכול להיות מפרה, נגיד להתחמם ביחד או לחקור ביחד משהו, ומצד שני, גם מעייף את יום החזרות. זה כאילו עוד איזה נדבך שהוא לא בשביל היצירה – הרבה פעמים ביצירה אנחנו גם עושים אימפרוביזציות...

איריס: תן לי דוגמה לאימפרוביזציה

עודד: אני תמיד אומר שהרבה פעמים אני בא במחברת עם עשרה tasks והרבה פעמים הם הופכים למאה טסקים. פתאום ה-task הזה מתחבר ל-task זה; בוא נעשה את הקטע התנועתי שחיפשנו, החומר התנועתי שחיפשנו באימפרוביזציה, אבל תוך כדי השירה שחיפשנו בכלל במשהו אחר, ותוך כדי שאתה מדבר, ותוך כדי שאתה מראיין את עצמך, ותוך כדי שאתה כאילו... – פתאום יש מלא תתי tasks כאלה... הרבה פעמים שאנחנו מעבירים סדנאות זה ככה וזה נורא כיף

איריס: task זה ביטוי שאתה משתמש בו

עודד: לגמרי; משימה task

איריס: זה מאוד מעניין הטרמינולוגיה

עודד: ולרוב יש איזו תוכנית פעולה, ותוך כדי מרגישים אותה

איריס: <אתם> קוראים לזה תוכנית פעולה?

עודד: כן

יוסי: כן. אנחנו מדברים מה אנחנו הולכים לנסות

איריס: אהה

יוסי: ואז יש מלא דברים שקורים בדרך, שזה נפלא, אבל זה שבאנו עם משהו, זה משהו להתחיל ממנו.

איריס: אני אנסה לקחת "וויש" כזה בתוך השיחה למקום אחר. כשאתם בוחרים רקדנים - איך אתם בוחרים אותם, מה רקדן שעובד איתכם צריך שיהיה לו? ומה התהליך שבו אתם בוחרים את הרקדנים האלה, אתם עושים אודישנים?

עודד: אני, ישר עולה לי כמה שזה נדיר - באמת למצוא חיבור עמוק בין כוריאוגרף לרקדן - לי, באמת לנו, למצוא רקדנים שאנחנו מאוד מאוד מחוברים אליהם. תמיד אומרים, יש מיליון רקדנים - באמת יש המון, אבל למצוא את החיבור הזה, זה מרגיש לי קצת כמו נס - קצת כמו בזוגיות, שזה ממש צריך להיות מדויק. וברגע שזה מדויק, זה באמת מאוד מאוד יכול להיות עמוק. מה צריך להיות שם? - זה נראה לי כמו מכלול עצום של מלא דברים; תפישה אמנותית משותפת, תחומי עניין משותפים. קודם כל, אני מרגיש שצריכה להיות איזו כימיה - איזשהו דבר חמקמק כזה שאני אסתקן מהבן אדם והוא יסתקן ממני, ושאני אחבב/אוהב את הבן אדם ושהוא יאהב/יחבב אותי - אני מרגיש שצריכה להיות אווירה טובה, של חיבה ושל עניין משותף ושל משהו שיעורר השראה אחד בשני. וזה מרגיש לי שזה מאוד מאוד חמקמק הדבר הזה. ואחרי זה, מגיעות המון שכבות של: מה הניסיון שלו? מה הידע שיש לו בגוף?

איריס: איזה ניסיון הוא צריך? מה הידע שצריך בגוף? איזה skills?

יוסי: נראה לי שאנחנו אוהבים אנשים שהם מאוד "רקדנים" במובן שיש להם יכולת וירטואוזית גם להיות זיקית ולהשתנות מבחינת הסגנונות, וגם הרבה פתיחות לרצות בכלל להשתנות ולחפש. אז זה

שילוב כזה חמקמק שמצד אחד, להיות רקדן טוב, אבל לא רק רקדן טוב רק ש"הוא בסדר", אלא רקדן טוב שהוא פתוח בעצם והוא רגיש - הוא רגיש אלינו - אנחנו נורא רגישים למתי אנחנו מרגישים נוח עם מישהו בסטודיו ומתי לא. ובאמת כמו שעודד אמר, צריך איזה אלמנט שידליק אותנו ברקדן שיפתח אותנו מבחינת הפנטזיה - שנרגיש שאנחנו יצירתיים, יכולים לדמיין עליו דברים, בעצם רוצים לעשות גרסה טובה שלו, כפרפורמר, כמו שאנחנו רוצים לעשות את הגרסה הטובה יותר שלנו ככוריאוגרפים מפרפורמרים בעצמנו.

עודד: עולה לי עוד נקודה, שזה שני דברים שיוסי אמר ואולי אחדד אותם מהזווית שלי, שאני ממש מתרגש מזה כשאני מרגיש ליד רקדן שבא לי להעז יותר ככוריאוגרף, או למתוח את הגבולות שלי כיוצר, אם זה פיזית, אם זה רעיונית, אם זה הבעתית. וורסוס ההפך; רקדן שאני מרגיש שאני צריך קצת לעצור את עצמי או שזה מוגזם מה שאני מבקש, או שאולי אני מבלבל אותו - כאילו, המקום הזה מאוד מאוד משפיע עליי. וגם המילה "ווירטואוזיות" שיוסי אמר, אני אולי הייתי מחדד את זה; הווירטואוזיות לשינוי - לייצר שינוי גם בסגנון, גם בהבעה, גם במעבר בין קול לשירה לריקוד ללשבת לדבר - כאילו הווירטואוזיות הזאת של "גם וגם", כאילו להיות גם יום אחד ממש רקדן מבצע, ושעובדים על פתאום פראזה תנועתית במשך כמה שעות, וגם יום אחרי ממש לשבת קונספטואלית ולראות סרטונים. באמת היכולת הזאת לאו דווקא לקבע את עצמך ל"אני רקדן כזה", אלא "בוא נהיה בהרפתקה הזאת ביחד" איריס נורא מעניין שהדגש הכול כך גדול בתשובות שלכם הוא על הקשר, על הפתיחות, על היכולות האינטלקטואליות/רגשיות - על אינטליגנציה רגשית הרבה לפני שאתם אומרים לי "לא, הוא צריך לעשות גראנד-ז'טה מדהים"

עודד: כן גראנד-ז'טה ספציפית פחות

איריס: גראנד-ז'טה כסימבול

עודד: אז אולי כסימבול הוא פחות משמעותי לי, אבל כן אני מרגיש שאולי זה ברור מאליו, בגלל זה אמרתי את הדברים האחרים, שרקדנים שעובדים איתנו, יש להם תמיד רקע וניסיון פרפורמטיבי, וגיל הרבה פעמים.

איריס: אתם יכולים להגדיר את גופי הידע הטכני שרקדן

עודד: זה ממש קשה. ניסינו אתמול.

איריס: נגיד, אתה צריך שיהיו לו ברקע שיעורי קלאסי בוודאות? או שהוא יכול לבוא מרקע של אקרובטיקה נגיד? אני בכוונה מאתגרת את השאלה הזאת.

יוסי: נגיד עבדנו עם אנשים מחו"ל למשל, שהרקע הקלאסי שלהם לא היה מובהק, אבל הם כן השתכללו בטכניקות אחרות.

איריס: איזה? אני מנסה לסמן את הטריטוריה

יוסי: טכניקות שבאירופה, אם זה טכניקות רצפה וטכניקות אחרות שהן לא קלאסי

עודד: רצפה, Release, מודרני

איריס: לא הצורניות. לא המודרני-קלאסי

יוסי: לאו דווקא. דברים שעושים באירופה. אבל הרגשנו שעוד פעם, הבן אדם ספציפית, הרגשתי שיש הרבה חוכמה באיך שהוא עובד, באיך שהוא לוקח את האינפורמציה שמגיעה מאיתנו, במיוחד שאנחנו הרבה פעמים עובדים באיזה אזור של "לא נודע" כזה, עם קצת נודע.

עודד: זה גם מאוד תלוי בהרכב הקבוצה. אם יש עבודה שעשינו נגיד לפני כמה שנים עם שבעה רקדנים - רקדן אחד שיש לו יכולות אחרות לגמרי, מבחינתי זה יתרון וזה נפלא. אם אנחנו עושים אני, יוסי ועוד רקדן טריו, ואנחנו מכוונים את זה כבר למקום שמאוד מעניין אותנו ושיש בו תנועתיות ספציפית, אולי הרקדן הזה לא יתאים.

איריס: הבנתי. אני מניחה שאתם לא עושים אודישנים?

יוסי: אנחנו עושים אודישנים, אבל אולי לא במובן הרגיל שלו, של אודישן פתוח שמגיעים מאות אנשים. בגלל שאנחנו נורא אוהבים יותר להסתכל על אנשים מקרוב, נקרא לזה, אז האודישנים שלנו יותר גם מצומצמים - אנחנו או פונים לאנשים או אנשים פונים אלינו, ואז אם יש סיטואציה שבה אנחנו בדיוק רוצים להתחיל יצירה, אז אנחנו מזמינים כמה אנשים לסטודיו, ואז המשהו המצומצם הזה מאפשר בדיוק את ההתבוננות האישית הזאת. ולוקח רגע-שנייה להתבונן על דברים שלא רק "איך הם עשו את הקומבינציה". בסופו של דבר, אם התחלנו את השיחה עם קומבינציה, בסופו של דבר זה הרבה מעבר לקומבינציה.

איריס: אתם מדברים איתם

יוסי: אנחנו מדברים איתם. אנחנו עושים דברים שהם גם טקסטואליים, אנחנו עושים הרבה דברים שהם בכלל קשורים למהות שלהם כאנשים ואיך הם מגיבים לדברים. אז זה ממש עוזב את המקום של מה שהתחלנו איתו – עם התנועה – הוא נפתח לעוד הרבה מקומות אחרים.

עודד: למרות שזה מעניין, כי עדיין יש לנו את המבנה המסורתי שאנחנו פוגשים אנשים לצורך סוג של אודישן, גם אם זה יכול להיות רק שני אנשים בסטודיו, הרבה פעמים נתחיל איתם מללמד אותם חומר תנועתי, או לראות אותם בונים חומר תנועתי – קודם כל נתחיל מהדי.אן.איי הזה, נראה אם בכלל יש על מה לדבר, ואחרי זה, נמשיך לשלבים הבאים של "בוא נכיר אחד את השני יותר", "בוא נעשה גם דברים אחרים", "בוא ננסה עם טקסט", "בוא נחשוב ביחד". אבל אני כן מרגיש שהדבר הראשון שנעשה בסטודיו כמו רגע נבסס את ההסכמה הראשונית – זה יהיה הללמד חומר תנועתי, או להגיד להם לבנות חומר תנועתי ביחס למשימה מסוימת.

איריס: מעניין.

יוסי: יש הרבה אינפורמציה בלראות איך רקדן או פרפורמר בסטודיו מתנהל; האם הוא נלחץ פתאום מסיטואציה שהוא צריך לעשות משהו? כי גם אנחנו הרי במקום מאוד רגיש כיוצרים – אנחנו יכולים פתאום להילחץ מול אנשים, אז הדינמיקה של איך להרגיש בנוח מול מישהו היא מאוד חשובה לנו, כי אנחנו רוצים להרגיש שכולם בטוחים בתוך המקום הלא-בטוח הזה שנקרא יצירה.

איריס: תגידו, הרקדנים שלכם, קוראים להם "רקדנים-יוצרים"? או שיש הבחנה מאוד ברורה.

יוסי: "רקדנים-יוצרים". כי די מהר עם השנים, זה היה ברור שאנחנו תמיד מערבים אותם. תמיד יש שיח ורבלי בעבודות שלנו; מה עושים? איך זה היה? למה עושים? מה זה מרגיש לכם? – אז זה קצת שובר אולי את המוסכמה.

איריס: אבל הם לא שותפים ליצירה, אתם הכוריאוגרפים.

יוסי: אנחנו כותבים "שותפים ליצירה" לפעמים

עודד: אני חושב שכן האחריות המלאה, או ה- initiation הוא שלנו לחלוטין

יוסי: גם מבחינת העריכה ומה שקורה, זה אנחנו מחליטים – ההחלטות הן שלנו לגמרי; מה, איך – אנחנו אלה שעושים את זה בפועל.

עודד: אבל אני מרגיש שזה גם איפשהו באמצע מבחינת הגדרה, כי השותפות היא מאוד מאוד עמוקה וההשפעה היא אדירה.

איריס: אפשר להחליף רקדן כזה?

יוסי: זה לוקח זמן. לצערי, למדתי מניסיון שלי ברקדן גם בלהקות אחרות, שאפשר להחליף כל אחד

איריס <צוחקת>

יוסי: אז זו אמת מרה כזאת...

איריס: לא, אבל רקדן כזה שהיה שותף באופן כל כך עמוק ליצירה, אפשר להחליף אותו ?

יוסי: זה קרה לנו - החלפנו גם אנשים שבסופו של דבר חשבנו שאי אפשר יהיה להחליף. למדתי את זה

על עצמי פשוט, אבל זה לא משהו שאנחנו ששים לעשות - אנחנו מאוד אוהבים את ה...

איריס: כן, ברור. אני שואלת אם זה אפשרי גם אפילו במובן האתי

עודד: אני חושב שזה תלוי בעבודה - יש עבודות שזה ממש ממש בעייתי כשהן מאוד מאוד ביוגרפיות,

מצד אחד, ומצד שני, דווקא זה כן מזמין הרפתקה יצירתית - אני מרגיש שזה יכול ללמד המון המון על

היצירה, דווקא לקחת סיפור של רקדן ולחשוב מה מהדי.אן.איי של הסיפור הזה חשוב לתרגם אותו, מה

ברקדן האחר אפשר לקחת. אני חושב שזה נשמע קשוח, אבל אני חושב שאפשר להחליף. יכול להביא

לפעמים איזשהו גם עניין או אינפורמציה חדשה.

יוסי: כל משחק בין המרחק-קירוב הוא... אפילו ניגשו אליי בהופעה האחרונה בתל אביב ושאלה: "אתה

באמת יוסי?" <צוחקת>, אז הבנתי "אוקיי, אפשר להחליף אותי!"

עודד: גם חללים אגב. הרבה פעמים, סתם לדוגמא, את *When Love Walked In* עשינו לצורך...

איריס: בתמונע

עודד: לא, יצרנו את זה לחלל של גלריה, גלריית Raw Art, והעלנו את זה שם בסדרה של הרבה

מופעים, וזה היה מבחינתי

יוסי: וחשבנו - אין מצב שזה יעבור לבמה

עודד: זה (לא) יוכל ללכת למקום אחר, והתחלנו לחפש חללים. ובסוף, זה הלך לבמה וזה נפלא

איריס: ממש

יוסי: וזה מצא דברים חדשים. תמיד יש פחד כזה מהשינוי, מהלהיאחז במה שנוצר בצורה מאוד

ספציפית

איריס: כן. אבל זה אחרת חלל וגוף שזה גוף ספציפי

יוסי: אבל יש משהו במהות של תנועה - שהוא בתנועה

איריס: שהוא נפרד מהגוף

יוסי: שדברים דורשים שינוי מסוים או להיות בשינוי - זו עובדה שגם אנחנו כל פעם מטפלים בעבודה והיא אף פעם לא נשארת אותו הדבר, אז זה חלק מזה.

איריס: אנחנו בעצם מדברים על זה שיש הרבה אפשרויות לפרידות מדברים שאנחנו לא חושבים שאפשר להפריד, שבעצם התנועה נפרדת מהגוף, שהנשמה של הריקוד יכולה להיפרד מהגוף שבו היא נוצרה, שהריקוד יכול להיפרד מהחלל שאליו הוא מיועד. זו פעם ראשונה שאני חושבת על זה ככה.

עודד: זה מקסים נורא - ממש אהבתי את איך שאמרת את זה - זה היה אפילו נוגע ללב, ואולי באמת תפס איזו מהות חמקמקה של כל הדבר הזה. וגם אני רוצה להגיד שיש הרבה פעמים תרגומים - העסק הזה הוא גם הרבה פעמים טכני או כלכלי - מזמינים אותך לסיור, ורקדן לא יכול לבוא - מה אתה עושה בשלב הזה? - כן יש לנו מחויבות אתית לפסטיבל שהזמין אותנו, כן צריך לתרגם את זה. הרבה פעמים אתה נכנס לזה לאו דווקא ממקום שאתה שש להחליף - הרבה פעמים זה פשוט כורח המציאות והכרח, ולפעמים אתה מרגיש שנעשתה פה איזושהי סוג של חריקה או צרימה, ואתה צריך הרבה פעמים גם לבלוע את זה.

יוסי: אני מכיר את זה גם כרקדן במקומות אחרים, וגם אנחנו עשינו עבודות ככוריאוגרפים-אורחים בבתי-אופרה ולהקות, והרבה פעמים העלנו עבודה קיימת - עשינו לה אדפטציה, ואז פתאום תפקידים מסוימים נראים אחרת. אז אתה מבין שאתה מנסה לתפוס את הרוח של הדברים, וזה הדבר שהכי קשה לפעמים.

עודד: אני חושב שנורא חשוב לשמור על "כן, בוא נשחזר את היצירה עם רקדן אחר", אבל ממש לראות מה הרקדן האחר ישפיע על היצירה, וכן רגע לעשות את הפתיחה הזאתי גם איתו

איריס: לא לשחזר as is

עודד: כן. אם יש באמת איזשהו זמן, זה נראה לי מאוד מאוד חשוב לשמירה על האוטנטיות, ובאמת למצוא את העומק החדש של זה.

יוסי: זה מן משהו שקשור לחיבור לרגע, חיבור לבן אדם באותו רגע - מה הוא מביא איתו
איריס: וגם לגוף הספציפי שלא דומה אף פעם לשום דבר אחר, גם לא למי שהוא היה אתמול.
יוסי: נכון. לגמרי.

איריס: אני רוצה לשאול אתכם עוד שאלה כזאת קצת מופרכת – אתם יכולים לדמיין או לתאר את הרקדן האידיאלי ?

יוסי: אני אולי גם כן לא מסתכל על זה, או לא חושב על זה במובן של רקדן, אלא יותר רגעים שראיתי ביצירות שפתחו לי את הלב ואת הראש, אז יותר במובן כזה ופחות שרקדן ספציפי "שינה את חיי". אני יכול להגיד שכשיש חיבור אנחנו מאוד מחוברים לרקדנים שלנו במובן עמוק.

איריס: אתם אוהבים אותם

יוסי: מאוד אוהבים אותם.

איריס: כן, זה נשמע ככה

עודד: מאד מאד

איריס: זה נשמע כמו אהבה!

איריס: הזמנו את חוקר המופע ד"ר ארז מעין שלו לנסח עמדה אישית כלפי נושאים שעלו בראיון. ביקשנו ממנו להצביע על סוגיות פרפורמטיביות שעולות בשיחה עם יוסי ברג ועודד גרף, ולהתייחס להקשר של שיח תיאורטי של מופע עכשווי.

היי ארז

ארז: היי איריס. הריאיון המעניין שלכן עם יוסי ועודד, מציג מודל כוריאוגרפי שבו התנועה היא ביטוי ל-DNA סביבתי, חברתי, שמקורו במקום ובסביבה של היוצרים. תנועה שהיא מוחשית ומוגדרת, אך בו בזמן היא גם לא קוד קבוע וקשיח, אלא היא, שוב, DNA, שיש לו הרבה אפשרויות, ואפשר לתאר אותו במילים שלהם גם כעוגן, כמצפן, כצבע, שניתן ורצוי לצאת ממנו לווריאציות ולריבוי. יוסי ועודד מציעים להיות 'מפעל של תנועות', או 'אתר לייצור תנועות'

איריס: רגע רגע, אני רוצה לעצור אותך ולדייק שהם הסכימו למינוח הזה, אך גם הסתייגו מהדימוי הזה ארז: התנועות שלהם מתבססות על היותם "ציידי תנועות", כפי שאת הצעת להם בראיון והם קנו את ההצעה שלך, או "לוכדי" או "ציידי רצפים" במילים שלהם, כלומר 'מפעל התנועות' שלהם למעשה הוא מפעל לעיבוד תנועות, לייצור מסגרות אסתטיות לתנועות שמקורן הראשוני בתרבות, בחיים, במפגשים אנושיים, או ברגעים של התבוננות פנימה או החוצה. גם אם הם נמנעים מהתחייבות לדימוי קונקרטי

וספציפי, הם מודים שמקור ההשראה שלהם, וכנראה של כולנו, הוא בקיים, בדפוסים שנכחים בחיים שלהם.

איריס: אני חושבת שהניסוח הזה שמייחס משקל משמעותי לדפוסים, שהם וכולנו אוחזים, לוכד את מה שמאפיין את מחשבת המחול שלהם, ועוד יותר – את העבודות שלהם.

ארז: אני גם חושב, ואני רוצה לשים את זה בהקשר תיאורטי. חוקר הפרפורמנס ריצ'ארד שכנר מדבר על פרפורמנס – כל פרפורמנס, אמנותי וחברתי כאחד, כעל Twice Behaved Behavior או Restored Behavior, כלומר שגם אם אנחנו לא מודעים לכך, כל סוג של מופע, כלומר ייצוג של אנושיות, מורכב מתתי-רכיבים, מחלקיקי התנהגות שהתנהגו אותה כבר. ובכל זאת גם הוא מצביע על כך שכל מופע, ובוודאי שמופע אמנותי, שונה מאחר. הפרדוקס לכאורה הזה – בין המקור לעיבוד, בין Original ל-restored, נפתר על ידי שלושה מרכיבים שהם אלו שבונים את הייחודי, את הפרטיקולרי, מתוך הקיים: אחד זה הייחודיות של הגוף הספציפי שמבצע אותו; שניים – ההקשר, כלומר המסגרת של המפגש בין הפרפורמנס החברתי למקום ולזמן הספציפיים בהם הוא פוגש מבט של אחר; איריס: במופע. וכמובן שלוש היא כמובן מלאכת העיבוד, פירוק והרכבה מחדש, ההשמה של תתי המרכיבים זה לצד זה ליצירת מערך פרפורמטיבי חדש – רוצה לומר: פעולת הקומפוזיציה. איריס: אטימולוגיה, עוד פעם. קומפוזיציה מלטינית – קום = ביחד; פוזיציה = מיקום. עד כאן שכנר.

איריס: מעניין לחשוב על שלושת המונחים האלה בהקשר העבודות של יוסי ועודד. אתה יכול לחבר את שלושת הנקודות האלה – של גוף המבצע, המפגש עם הקהל במופע, ומנגנונים כוריאוגרפיים – איך הם מתחברים לדברים של יוסי ועודד? אל מחשבת המחול שלהם שבאה לידי ביטוי בשיחה איתם?

ארז: בהקשר למפגש של התנועה עם גוף מבצע ייחודי, יוסי ועודד מצביעים על הגוף שלהם כמקור לתנועות, התנועות שלהם, או כפי שהם אומרים "זו ממש יציאה אותנטית מהגוף שלי" או "זה עובר קודם כל דרך הגוף שלנו". אבל מאוד מהר המקור הזה, ה"שלהם" הזה, מבוזר, ומועבר לגופים אחרים. הם מתייחסים למקור הזה כספוג צבע, שמזמין מבצעות מבצעים להתחכך בו, להיצבע בו, וזה הבסיס לעבודה. משם רקדניות ורקדנים מתבקשות ומתבקשים לקחת את זה לעצמם, תוך שמירה על המקור. יוסי ועודד מייצרים, כמפעל של תנועות, שוב, עבור מבצעות ומבצעים את הפלטפורמה לצייר דיוקן של עצמם, שנצבע מחדש בפרשנות אישית של המבצעים-יוצרים מבצעות-יוצרות שלהם. איריס: זה דימוי מעניין.

היחסים האלו בין הרקדנים והרקדניות והחומר התנועתי עולים כאחת הסוגיות הכי מרתקות שאנחנו שומעות בסדרת השיחות 'כוריאוגרפים מדברים'. הניואנסים של מחשבת המחול של כל אחת ואחד מהם הם ניואנסים דקיקים, וכמעט בלתי ניתנים לאחיזה. והטרמינולוגיות שלא קיימות, שאין להם סטנדרטיזציה, כלומר אין ממש שפה לדבר את זה. סליחה שאני מפריעה, בוא נמשיך...

ארז: שווה לדבר על זה. אולי זו העונה הבאה של הפודקאסט.

זה מעלה לי מחשבה מעניינת על עיבוד של מקור למשהו חדש. יש לי מחשבה על חמוצים, על ירקות כבושים. בספר "ילדי חצות" של סלמן רושדי, המספר סלים מדבר על ייצור חמוצים כעל תהליך של עיבוד, של טרנספורמציה, שמשאירה משהו מהמקור אבל נותנת לו צורה אחרת, טעם אחר, צבע אחר. ציטוט: "אני משלים עם העיוותים הבלתי נמנעים של תהליך הכבישה. הכבישה מעניקה אלמוות, אחרי הכול: דגים, ירקות, פירות תלויים להם, מצופים בחומץ ובתבלינים; שינוי מסוים, הדגשה קלה של הטעם, היא עניין פעוט, לא כן?". ואני ממשיך לצטט "האמנות היא היכולת לשנות את הטעם במידה, אבל לא בסוג; יותר מכל להעניק צורה ותבנית - במלים אחרות, משמעות". סוף ציטוט.

איריס: איזה דימוי מרתק, וחריג, ומשעשע

ארז: גם ביצירה של יוסי ועודד, כל פרפורמר מוזמן לייצר משמעות חדשה, צורה ותבנית חדשות. לשמר את סוג הטעם של המקור שלהם, תוך וריאציה מתבקשת במידה, או בתבלין.

בתוך זה, נשאלת שאלה מעניינת על מקור וייצוג, ועל הייצוגיות של הפרפורמר. הרי כל פרפורמר, או מפרש של מקור תנועתי, או מלפפון כבוש, אם נמשיך במטאפורה הזאת, נושא איתו את גופו על הביולוגיה והפוליטיקה שמוטמעת בו, את ההכשרה שלו, את קורות חייו, וגם את ה-score התנועתי שכל אלה שלובים בו. כל אלה נמשחים (ב-ח'), בחומר המקורי ויוצרים ממנו את הייחודי.

יוסי ועודד מציגים דואליות בין הגוף הסינגולרי, הבלתי ניתן להחלפה, שהרי הכוריאוגרפיה נבנתה - מתוך מקור שהוא 'יוסי ועודד' - אבל עבור מידותיו של רקדן או רקדנית מסוימים, לביוגרפיה שלו או שלה, למחשבות ולמטענים הרגשיים שהם נושאים; ועם זאת, הם מציגים את הרקדן או הרקדנית האלה כברי-החלפה, שהרי the show must go on ושארל דה גול כבר אמר ש"בתי הקברות מלאים באנשים שלא היה להם תחליף". <צחוק>

איריס: עניין האפשרות של החלפת הרקדן או רקדנים נוגעת לסובייקטיביות של הגוף המבצע, הם מדברים על זה.

ארז: בדיוק. הם מדברים לא רק על התקה מהגוף היוצר לגוף המבצע, אלא גם על האפשרות של התקה מפרפורמר לפרפורמר מחליף, ומאולם לאולם, ממדינה למדינה, משפה לשפה. כלומר, מלאכת העיבוד, הטרנספורמציה או הכבישה, אם להמשיך במטאפורה, משתנה בהתאם למיכל ולתוכן שלו, ומאפשרת ירקות שכבושים פעם בחומץ ופעם במלח, בתבלינים אחרים או בטכניקות אחרות. אבל זה תמיד מלפפון. בהתקה מסוג כזה, הם מתארים, יש שוב מעין מהלך של תרגום, או עיבוד, מגוף אחד לאחר, מנפש אחת לאחרת, מסיפור-חיים אחד לאחר.

איריס: רגע, רק נתמקם מחדש – אנחנו מדברים על פרפורמר שהוא לא הכוריאוגרף – אז מה עם הצופה? האם הצופה מקבל את הפרפורמר כמקור? בייצוג שניוני של מקור? יש בכלל היררכיה לדעתך? ארז: כנראה שגם וגם. יוסי מציין בראיון את הרגע הבאמת פנטסטי, שבו צופה תהתה האם הוא "באמת יוסי".

איריס: אוי, זה רגע אדיר

ארז: אדיר! היא שאלה אותו האם הוא "באמת יוסי" או שהוא מגלם את דמותו של איזה "יוסי" בדיוני. כלומר, שכמו כל גוף – פיזי או לא פיזי – ביצירה, גם הגוף של הפרפורמר הופך בהכרח לייצוג של משהו עבור צופה שלא מכיר את המקור – שלא מכיר את יוסי. לצורך העניין.

כל המחשבות האלה מחזירות אותנו לאותה נקודת מוצא שאיתה גם יוסי ועודד פותחים: מהי תנועה מקורית? לתנועה יש מקור ב-DNA הסביבתי, שנובעת מהשפעות שהיוצרים סופגים מסביבות היומיום שלהם, ממקורות ההשראה שלהם, מהביוגרפיה, מההכשרה שלהם, מהמפגשים שלהם האנושיים והאמנותיים, מכל זירת מפגש של העולם עם עצמם או של עצמם עם עצמם. הגוף זוכר רצפים של DNA תנועתי, רצפים שחוזרים שוב ושוב. יוסי ועודד נמנעים מהתחייבות על שפה קבועה, ובכך משחררים את עצמם לקרוא ולחבר בכל פעם את העולם לתוכן ייחודי, ומשמרים את הממד הלא מוכר, החד-פעמי שביצירה. ובכל זאת הם משחררים לצופה ולחוקר את האפשרות לסכם מתוך זה איזשהו סיכום, איזשהו גרעין DNA משותף, שעליו הופעלה פעולה קומפוזיציונית מתמדת, מיקום ביחד. שוב. קום = ביחד; פוזיציה = מיקום. משם בעצם התחלנו.

ממש החודש, אגב, באפריל 2022, לטובת מאזיני העתיד, הכריזו על השלמת פרויקט מיפוי הגנום האנושי. איריס, יש לי רעיון, אולי הגיע הזמן באמת להכריז על פרויקט מיפוי הגנום הכוריאוגרפי. מה את אומרת?

איריס: רעיון מצוין! תודה ארז

ארז: תודה איריס

תודה ליוסי ברג ועודד גרף, ולד"ר ארז מעין שלו.

תודות למתן אשכנזי מאולפן 'אוזן מוזיקלית' על העריכה והקריינות. ולעדו קינן ועומר סנש מפודקסטיקו .

איריס לנה היא חוקרת מחול, מרצה באקדמיה למחול ובסמינר הקיבוצים, ניהלה את פרויקט הקמת ארכיון להקת בת-שבע, ואת תחום המחול בפרויקט שימור דיגיטלי של אוספי מחול בספרייה הלאומית. איריס היא מנכ"לית פסטיבל צוללן.

ילי נתיב היא מורה וחוקרת מחול בהקשרים סוציולוגיים ואנתרופולוגיים. היא מרצה בכירה במכללה האקדמית לחברה ואמנויות ASA וכותבת על חינוך לאמנויות, סוציולוגיה של הגוף, התנועה והמופע, ועל מחול והחברה הישראלית. מחקרה העכשווי עוסק ברקדנים מקצועיים מזדקנים. ילי היא יושבת ראש עמותת הכוריאוגרפים.

אנחנו מזמינות אתכן ואתכם לבקר באתר הפודקאסט 'חיות מחול', שם תמצאו תצלומים, קטעי וידיאו וקישורים ליצירות שדברנו עליהן בפרק, ולהקשיב לפרקים הקודמים של הפודקאסט. הפודקאסט הוא חלק מפלטפורמת השיח 'טייץ': מחול ומחשבה'. הפקה: איריס לנה וילי נתיב . תודות לעדו פדר, לעמותת הכוריאוגרפים ולמשרד התרבות והספורט.

המוזיקה המושמעת בפרק:

מתוך *Heroes* כוריאוגרפיה יוסי ברג ועודד גרף משנת 2006

Happy Together של ה-Turtles עיבוד וביצוע אהד פישוף
מתוך:

common creative free music

The Earth is finally gone up in flames מאתHinterheim

lobo loco מאת Last Bar Guests – Remastered

eaters מאת Backwards Evolution

Anthem of Rain מאת I got to go now

האזנתם לחיות מחול עם איריס לנה וילי נתיב.

כל הזכויות שמורות ל'חיות מחול' איריס לנה וילי נתיב © 2022